

Over de groeiplaatsen van *Pulmonaria officinalis* L. en *Gagea lutea* (L.) Ker-Gawl.
in Bekendelle

door

E. J. WEEDA (Hengelo, Ov.)

In Bekendelle aan de Slingerbeek bij Winterswijk vinden wij achter de oeverwal, die hoofdzakelijk een begroeiing heeft van het *Alliario-Chaerophylletum temuli* en het *Agropyro repentis-Aegopodietum podagrariae*, een vegetatie van bosplanten die duidelijk tot het *Ulmion carpinifoliae* behoort, maar die moeilijk tot één der voor ons land „erkende” associaties kan worden gebracht. Als ken- en differentiërende taxa van het *Alno-Padion* komen o.a. voor: *Festuca gigantea*, *Stachys sylvaticus*, *Melandrium rubrum*, *Equisetum hyemale* (meest als faciës), *Impatiens noli-tangere*, *I. parviflora*, *Geranium robertianum*, *Galium aparine*, *Glechoma hederacea*, *Urtica dioica* en *Heracleum sphondylium*. Differentiërend voor het *Ulmion carpinifoliae* zijn *Alliaria petiolata*, *Veronica hederifolia*, *Ornithogalum umbellatum*, *Hedera helix* en *Ulmus* sp. Verder zijn er groeiplaatsen van *Gagea lutea* en van *Pulmonaria officinalis*. *Gagea* groeit in een zandig, lichtbeschaduwde milieu, de groeiplaats van *Pulmonaria* is donkerder en humeuzer.

Pulmonaria officinalis L.

Van *Pulmonaria officinalis* komt bij ons alleen de subsp. *officinalis*, met gevlekte bladen, voor en wel zeer zeldzaam in het Krijt-, Fluviaal, Subcentreurop, Drents en Duindistrict. Waarschijnlijk is ze alleen als wild te beschouwen in Zuid-Limburg (VAN OOSTSTROOM & REICHEL, 1961) en vooral op die plaatsen, waar glauconiet in de bodem voorkomt (DIJKSTRA, 1946). De overige groeiplaatsen liggen vrijwel alle in stinsemilieu's, waar de plant oorspronkelijk als artseni- of siergewas is aangeplant. Het voorkomen aan de Slingerbeek maakt hierop een uitzondering.

Even beoosten onze grens komt *Pulmonaria officinalis* in het wild voor in de omgeving van Wessum bij Ahaus (in het bijzonder fraaie, weelderige en uitgestrekte bos Söbbing; ook langs slootkanten) en bij Ochtrup (Uphoff) (LUIKEN, 1957; LUIKEN & LOODE, 1957). Het betreft hier echter de subsp. *obscura* met ongekleurde bladen. Deze vinden wij hier vooral in *Primula*-rijke bossen (*Pruno-Fraxinetum mercurialetosum*, fraai ontwikkeld in Söbbing); de vindplaats in Uphoff vertoont daarnaast ook over-

eenkomst met die op de slotheuvel van Bronkhorst. Subsp. *officinalis* is vnl. bekend van Ulmion carpinifoliae-bossen.

In inventarisaties (VUYCK, 1926; SLOFF, 1940) en beschrijvingen (WESTHOFF c.s., 1938) van het Winterwijkse wordt de plant voorzover mij bekend nergens genoemd voor Bekendelle; wel van hogerop aan de Slingerbeek bij Kotten. In Bekendelle heb ik haar pas dit voorjaar gevonden op aanwijzing van de heer P. H. A. M. Heitkamp te Oldenzaal. Mogelijk is de plant uitgezet. Misschien heeft ze zich spontaan verspreid (vanuit tuinen?). In elk geval is het zaak erop te letten of zij zich uitzaait.

Gagea lutea (L.) Ker-Gawl.

Deze plant is de laatste tijd uitgebreid onderzocht (zie de literaturopgaven bij HILLEGERS, 1969 en LONDO, 1969). De verspreiding bestrijkt dezelfde districten als die van *Pulmonaria officinalis*. Meestal komt zij voor als indigene stinsemilieuplant (Z.-Groningen, N.-Drente, Bronkhorst, Haarlem); verder op meer natuurlijke plaatsen in struwelen en bossen, vnl. in het Subcentreurop district; opmerkelijk is voorts dat zij in de omgeving van beschaduwde groeiplaatsen soms talrijk in weilanden voorkomt (tussen Bronkhorst en Baak; op de Austieberg).

Vegetatiekundige indeling van de groeiplaatsen in Bekendelle.

Pulmonaria officinalis en *Gagea lutea* komen vaak in dezelfde milieu's voor: in de stinseflora¹⁾ en eveneens in de natuurlijke pendant daarvan, de z.g. Kleebwälder (Fagetum corydaletosum) (zie LONDO, 1969). *Pulmonaria* wordt door WESTHOFF & DEN HELD (1969) genoemd als mogelijk kentaxon van het Stachyo-Quercetum. Te oordelen naar de voorwaarden voor het voorkomen van deze plantengemeenschap lijkt mij de vegetatie waarin *Gagea* en *Pulmonaria* in Bekendelle optreden een uitloperfragment van dit Stachyo-Quercetum. Deze associatie komt nl. voor op humeuze, alluviale, niet gestoorde klei-, zand- en leembodems, met neutraal tot zwak zuur grondwater, dat niet te dicht bij de oppervlakte moet liggen. De Slingerbeek is voldoende groot om ook de minder laag gelegen bosschages erlangs van een levendige waterhuishouding te voorzien, anders dan b.v. de Ratumse beek: deze heeft alleen op de oevers een rijke natuurlijke bosflora. Dit soort oeverterreinen is wegens de te hoge waterstand niet zeer geschikt voor het Ulmion carpinifoliae; daar vinden wij het Circaeo-Alnion. De Slingerbeek heeft verder schoon water en dat is voor een goede ontwikkeling van het Alno-Padion van veel belang; zo komt in veel bosjes aan de Dinkel dit verbond slechts fragmentair tot ontwikkeling en behoort de bodemflora vnl. tot het Galio-Alliarion annex Aegopodium podagrariae. Het is dan ook zeer wel mogelijk dat buiten Zuid-Limburg alleen de bossen langs de Slingerbeek geschikte omstandigheden bieden voor het Stachyo-Quercetum.

Literatuur

- DIJKSTRA, S. J., 1946. Verslag van de maandvergadering te Heerlen op zaterdag 6 april 1946. Natuurh. Maandbl. 35(3/4), p. 17.
- HEUKELS, H. — S. J. VAN OOSTSTROOM, 1968. Beknopte School- en Excursieflora voor Nederland, 12e druk. Groningen.

¹⁾ In de laatste druk van de Beknopte Flora van HEUKELS-VAN OOSTSTROOM (1968) worden beide als kentaxa van het Anthrisco-Fraxinetum genoemd, in „Plantengemeenschappen van Nederland” (1969) echter niet.

- HILLEGERS, H. P. M., 1969. Zijn *Gagea lutea* (L.) Ker-Gawl. en *Gagea spathacea* (Hayne) Salisb. in N.O.-Nederland als stinseplanten te beschouwen? *Gorteria* 4(9), p. 161—165.
- LONDO, G., 1969. Enige opmerkingen betreffende *Gagea lutea* en het begrip stinseplant. *Gorteria* 4(11), p. 191—193.
- LUIKEN, R., 1957. Drie flora's. *De Levende Natuur* 60, p. 189—202.
- & W. LOODE, 1957. Austieberg en Hoge Lutte. *De Levende Natuur* 60, p. 84—93.
- OOSTSTROOM, S. J. VAN & TH. J. REICHGELT, 1961. Boraginaceae, in *Flora Neerlandica* IV, 1, p. 92—140. Amsterdam.
- SLOFF, J. G., 1940. Verslag van de 4e excursie der N.B.V. naar Winterswijk en omgeving op 21—26 Aug. 1939. *Ned. Kruidk. Arch.* 50, p. 23—50.
- VUYCK, L., 1926. Verslag der Excursie, gehouden te Winterswijk, op 24 Juli 1925 en volgende dagen. *Ned. Kruidk. Arch.* 1925, p. 8—23.
- WESTHOFF, V. & A. J. DEN HELD, 1969. *Plantengemeenschappen in Nederland*. Zutphen.
- & H. DE MIRANDA (red.), 1938. *Kotten zoals de N.J.N.* het zag. Uitg. N.J.N.

Summary

Description of a locality in the eastern part of the province of Gelderland (Bekendelle near Winterswijk) where *Pulmonaria officinalis* L. and *Gagea lutea* (L.) Ker-Gawl. are found.